

Dagmar Seidlová, Alena Tobiášová

Fakultní nemocnice Brno

dseidlova@fnbrno.cz

Bronislav Stibor

ICU, Landeskrankenhaus Baden, Austria

Plán péče o pacienta odmítajícího krevní transfúzi

Pacient odmítající krevní transfúzi..... 2007

Stibor B.

ICU, Landeskrankenhaus Baden, Austria

Co se změnilo

- před šesti lety
- nový pohled na pacienta, množství lékařů se zkušenostmi ze zahraničí, množství cizinců v ČR
- 1.4.2012 vstoupil v účinnost Zákon o zdravotních službách 372/2011 Sb.

Transfuze

- Převod krve, transfuzních přípravků nebo krevních derivátů ze zdravého jedince – dárce – nemocnému – příjemci - za účelem doplnění krve nebo jejích složek.
- První historický pokus o transfuzi krve byl popsán v 15. století kronikářem Infessurou: *V r. 1492 papeži Innocenci VIII byla po upadení do kómatu ústy podávána krev tří chlapců, z nichž každý obdržel dopředu dukát. Zemřeli všichni čtyři.*

Transfúze

která není indikovaná, je kontraindikovaná

- Důvody odmítání nemusejí být jen náboženské. Dobře obeznámení laici i zdravotníci jsou informovaní o rizicích vyplývajících z podání transfúze.

Rizika převodu allogení krve

jsou všeobecně známá:

- ✓ technicko-fyzikální
- ✓ biochemicko-metabolická
- ✓ infekční
- ✓ imunologicko-sérologická

Svědkové Jehovovi

- **(Badatelé Bible) náboženská společnost založená na konci 19. st**
    - učení opírá o vlastní překlad Bible**
    - neuznává výsledky poapoštolských koncilů**
    - distancují se od ostatních církví**
    - považují za jediné skutečné křesťany**
    - sedm milionů (v ČR 20 – 25.000)**
    - ústředí New Yorku**
    - časopis Strážná věž**
- Odmítají nejen transfuzi ale i tabák a drogy**

SJ a ne/přijímání trf

- Až v r. **1948** v časopise *Probudte se!*:
„Přijímat transfuze je nesprávné!“
- **1961** první vyloučení ze společenství po přijetí krve
- Svědkové Jehovovi jsou přesvědčeni, že přijmout plnou krev, červené krvinky, bílé krvinky, destičky a plazmu je porušením Božího zákona.

Strážná věž, 121/12/2000, str. 29-31

- Nepřijatelné souhlasit s transfuzí plné krve, červených, bílých krvinek, plazmy a destiček a to i vlastních („autotransfúze“ **NE**)
- **Osobní rozhodnutí:** přijetí frakcí z těchto hlavních složek krve.
- „... pokud však jde o frakce těchto základních složek, musí se každý křesťan po důkladném rozjímání spojeném s modlitbou rozhodnout sám na základě svého svědomí.“

~~Transfuzní přípravky~~

- léčivé přípravky vyrobené z krve jednoduchými postupy v zařízeních transfuzní služby: koncentráty erytrocytů, koncentráty trombocytů, plazmu

Krevní deriváty

- léčiva vyrobená z krve (plazmy) farmaceutickými postupy (tj. albumin, koagulační faktory, imunoglobuliny aj.)

Přijímané

- **Krystaloidy**
- **Koloidy**
- **ESA (Erythropeotin), vitaminy, přípravky železa, rekombinantní přípravky (NovoSeven)**
- **Řízená hypotenze**

Individuálně

- Krevní deriváty připravované z frakcí krve (albumin, fibrinogen, koncentráty koag.f...)
- Rekuperace krve, mimotělní oběh, normovolemická hemodiluce, hemodialýza

■ Zde velmi záleží na **osobním**
pohovoru

Etická problematika

- „Umím ho vyléčit a nemohu, protože nechce“
- Časová tíseň

Možnosti lékaře:

1. **slíbit nepodat krev a nepodat** (*dodržení reversu, ale otázka svědomí, právní důsledky...?*)
2. **slíbit nepodat krev a podat** (*neetické vůči pacientovi, nedodržení negativního reversu – protiprávní jednání*)
3. **neslíbit a neléčit** (*odeslat pacienta jinam, je-li na to čas*)
4. **slíbit udělat maximum a udělat maximum a případně krev podat** (*se souhlasem pacienta*)

Negativní revers

- ✓ gangréna DK
- ✓ septický stav
- ✓ amputace jediným kurativním řešením
- ✓ pacient operaci odmítá

✓ provedeme amputaci proti jeho vůli?

?

- ✓ závažné krvácení
- ✓ těžká anémie
- ✓ transfúze jediným kurativním řešením
- ✓ pacient transfúzi odmítá

✓ provedeme transfúzi proti jeho vůli?

?

■ B. Stibor: **Pacient odmítající krevní transfúzi, Sepse 2007**

■ Trf podám

- Žaloba ze strany pacienta a jeho blízkých
zcela jistá: občansko-právní spor
- V kombinaci s tím, že jsem nerespektoval vůli pacienta a ten si ponese následky **MÉHO** rozhodnutí

■ Trf nepodám

- Trestně právní odpovědnost ? spíše ne, postupujeme-li dle zákona (negativní revers)
- V kombinaci s tím, že pacient zemřel a já si ponesu „následky“ **JEHO** rozhodnutí

„ÚMLUVA O LIDSKÝCH PRÁVECH A BIOMEDICÍNĚ“

Úmluva na ochranu lidských práv a důstojnosti
lidské bytosti v souvislosti s aplikací biologie a
medicíny Oviedo 4.4.1997 (v platnost 1.12.1999)
pro Českou republiku vstoupila v účinnost dle
odst. 4 článku 33 dne *1.října 2001*

Kapitola II – Souhlas

Článek 5 – Obecné pravidlo

Jakýkoliv zákrok v oblasti péče o zdraví je možno provést pouze za podmínky, že k němu dotčená osoba poskytla svobodný a informovaný **souhlas**. Tato osoba musí být předem řádně informována o účelu a povaze zákroku, jakož i o jeho důsledcích a rizicích. ...může kdykoli svobodně svůj souhlas odvolat.

Článek 9 – Dříve vyslovená přání

Bude brán zřetel na **dříve vyslovená přání** pacienta ohledně lékařského zákroku, pokud pacient v době zákroku není ve stavu, kdy může vyjádřit své přání.

Zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách (účinnost od 1. dubna 2012, zrušil zákon č. 20/1966 Sb. o péči o zdraví lidu)

- vychází mimo jiné i z „Úmluvy...“
- § 28 Práva pacienta
- § 34 Revers
- § 36 Dříve vyslovené přání
- § 50 Práva zdravotnického pracovníka

§ 28 Práva pacienta

(1) Zdravotní služby lze pacientovi poskytnout pouze s jeho svobodným a informovaným souhlasem, nestanoví-li tento zákon jinak.

(2) Pacient má právo na poskytování zdravotních služeb na náležité odborné úrovni.

§ 34 Revers

- (4) Pacientovi, kterému byla podána informace o zdravotním stavu ...a který odmítá vyslovit souhlas s poskytnutím zdravotních služeb, .. je opakovaně podána informace o jeho zdravotním stavu v rozsahu a způsobem, ze kterého je zřejmé, že neposkytnutí zdravotních služeb může vážně poškodit jeho zdraví nebo ohrozit život. Jestliže pacient i nadále odmítá vyslovit souhlas, učiní o tom písemné prohlášení (revers).

§ 36 Dříve vyslovené přání

- (1) Pacient může pro případ, kdy by se dostal do takového zdravotního stavu, ve kterém nebude schopen vyslovit souhlas nebo nesouhlas s poskytnutím zdravotních služeb a způsobem jejich poskytnutí, tento souhlas nebo nesouhlas předem vyslovit (dále jen „dříve vyslovené přání“).

§ 36 Dříve vyslovené přání

(2).....Bude respektováno jen takové dříve vyslovené přání, které bylo učiněno na základě písemného poučení pacienta o důsledcích jeho rozhodnutí, a to lékařem v oboru všeobecné praktické lékařství, u něhož je pacient registrován, nebo jiným ošetřujícím lékařem v oboru zdravotní péče, s níž dříve vyslovené přání souvisí.

§ 36 Dříve vyslovené přání

(3) Dříve vyslovené přání musí mít písemnou formu a musí být opatřeno úředně ověřeným podpisem pacienta.

Součástí dříve vysloveného přání je písemné poučení podle odstavce 2.

Platnost dříve vysloveného přání je 5let

§ 38 Hospitalizace pacienta a poskytování zdravotních služeb bez souhlasu a použití omezovacích prostředků

- (4) Nezletilému pacientovi nebo pacientovi zbavenému způsobilosti k právním úkonům lze poskytnout neodkladnou péči bez souhlasu zákonného zástupce
- b) jde-li o zdravotní služby nezbytné k záchraně života nebo zamezení vážného poškození zdraví

Stanovisko ČLK

„V případě dítěte nebo osoby zbavené způsobilosti k právním úkonům tedy nesmí lékař přijmout negativní revers ani zákonného zástupce ani opatrovníka ani osoby samotné a je oprávněn, ale ve svých důsledcích i povinen, rozhodnout o tom, že výkon bude proveden, byť třeba v rozporu s vůlí nemocného a jeho opatrovníka či jeho zákonného zástupce. V tom je zásadní rozdíl v postupu u osoby způsobilé k právním úkonům a zletilé a u osoby nezpůsobilé k právním úkonům či nezletilé. „

JUDr. Jan Mach, ředitel právního oddělení ČLK z 1.8.2002, č.j.: 649/2002

§ 50 Práva zdravotnického pracovníka

- (2) Zdravotnický pracovník může odmítnout poskytnutí zdravotních služeb pacientovi v případě, že by jejich poskytnutí odporovalo jeho svědomí nebo náboženskému vyznání. O této skutečnosti je povinen ihned informovat poskytovatele, který zajistí pacientovi jiného zdravotnického pracovníka. Nemůže-li poskytovatel zajistit jiného zdravotnického pracovníka, zajistí pacientovi jiného poskytovatele, který mu zdravotní služby poskytne, pokud pacient zajištění jiného poskytovatele neodmítne.

§ 50 Práva zdravotnického pracovníka

- (2) ...Zdravotnický pracovník nemůže odmítnout poskytnutí zdravotních služeb pacientovi z důvodu uvedeného ve větě první, pokud by odmítnutím došlo k ohrožení života pacienta nebo k vážnému ohrožení jeho zdraví a poskytovatel není schopen zajistit poskytnutí zdravotních služeb jiným zdravotnickým pracovníkem.

Výběr lékaře pacientem?

- neznamená způsob výběru péče
- podloženo pouze metodickým stanoviskem MZd, ale ne zákonem

Ekonomika

- Cena lege artis (tedy podle současných medicínských znalostí) poskytnutých alternativních metod je velmi vysoká
- hrazeno ze solidárního zdravotního pojištění
- nelze hradit jako nadstandardní (dle Zák. 48/1997 Sb. O veřejném zdravotním pojištění)
- Definitivní řešení v budoucnu: komerční připojištění
- v současnosti obcházení: dary, nadace, služby pro ZZ

Plánovaný výkon

- pacienti mohou odeslat k někomu jinému nebo jinam (viz výše)
- kombinace ESA + Fe + kys. listová
- hemodiluce, event. rekuperace krve
- velmi pečlivá operační technika – stavění i nejmenšího krvácení, lokální hemostatika a vasokonstriční přípravky
- fibrinogen? + NovoSeven při rozvoji krvácivých projevů

Pacient v náhlém ohrožení života, ale schopný vyjádřit svou vůli

- negativní revers vypracovaný v mé nemocnici (jeho podobu určuje Zákon o zdr. službách 372/2011 Sb. a Vyhláška o zdrav. dokumentaci 98/2012)
- detailně pacienta poučit bez účasti ostatních, a podepisovat za účasti blízkých
- podpis negativního reversu po opakovaném poučení jiným - nejlépe vedoucím nebo starším lékařem
- nedoporučuje se mít „speciální“ reverz

Krvácející pacient v bezvědomí na UP

- Institut „Dříve vysloveného přání“
a pak je na každém z Vás, jak se rozhodnete.
- nemá-li jej, jedná se o „běžného“ pacienta (zde bych ale doporučila velmi restriktivní transfúzní politiku)

Závěr

- dříve vyslovené přání nebo negativní revers
- neplatí pro děti a osoby zbavené právní způsobilosti
- vedení lékařské dokumentace podrobněji než běžně včetně detailní časové posloupnosti se zaznamenáním časů rozhovorů
- žádná právní pomoc ze strany SJ, komunikace s pacientem nikoli se zástupci církve
- informovat vedoucího pracoviště i právní oddělení

Závěr

- restriktivní transfuzní péče je pro většinu pacientů přínosem
- respekt k osobnosti i přáním pacienta
- i lékař se musí alespoň bazálně orientovat v právní problematice

Česká společnost bezkrevní medicíny

 www.bloodless.wz.cz

**Děkuji za
pozornost**

